

Wojna obronna 1939

<https://1wrzesnia39.pl/39p/biogramy/8822,Maria-Wittekowna.html>

20.05.2024, 03:11

Maria Wittekówna

Biografia

Maria Wittekówna ps. „Pani Maria”, „Mira” (16 VII 1899 – 19 IV 1997), ur. w Trębkach pod Gostyninem. Od 1911 r. należała do uczniowskiej konspiracji w Kijowie. Równolegle z wstąpieniem do szkoły Zofii Żukiewiczowej należała do III Polskiej Drużyny Harcerskiej, ćwicząc się m.in. w pracy wywiadowczej. Jeden z jej raportów wzbudził zainteresowanie w Komendzie Naczelnej – 3 POW Wschód w Kijowie.

Następstwem było zaprzysiężenie, na cztery miesiące przed maturą, w marcu 1918 r. Marii Wittekówny jako żołnierza POW, ukończenie kursu wywiadowczego, a następnie szkoły podoficerskiej. Ponieważ wykazywała wybitne zdolności do nauk ścisłych, po maturze dostała się na matematykę na Uniwersytet Kijowski.

Komendantem KN 3 POW, w momencie kiedy zaprzysiężono Wittekównę był Leopold Lis-Kula. W lipcu 1919 r. bolszewicy dokonali pogromu Komendy Okręgu, a pojmanci jej członkowie zostali w większości wymordowani. Wittekówna odmówiła przybycia na zebranie Komendy POW, które odbyło się wbrew zasadom konspiracji.

Doświadczenie, ostrożność i intuicja uratowały ją od aresztowania. W sierpniu tegoż roku komendę po Wiktorze Czarnockim przejął Jan Mazurkiewicz. Maria Wittekówna objęła wówczas kierownictwo Wydziału Wojskowego i wytrwała na tym stanowisku do grudnia 1919 r. Z chwilą wkroczenia Wojska Polskiego przeszła do służby w sztabie (wywiad) III, a później VI Armii. W grudniu 1921 odkomenderowano ją do pracy w Ochotniczej Legii Kobiet, która w marcu 1922 r. w skutek cięć budżetowych uległa likwidacji. Wówczas Wittekówna podjęła starania, by na innej płaszczyźnie kontynuować rozpoczętą działalność. W 1928 r. została Komendantką Naczelną Przysposobienia Wojskowego Kobiet. Od 1935 r. pełniła funkcję Naczelnika Wydziału WF i PW Kobiet w powołanym do życia przez Marszałka Piłsudskiego Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. W latach 30-tych koordynowała pracę 30-sto tysięcznej rzeszy dziewcząt uczestniczących w obronnych przygotowaniach. Większość z nich zdała swój egzamin we wrześniu 1939 r. i w pracy konspiracyjnej.

Po otrzymaniu awansu na pułkownika 15 IX 1939 r. i zlustrowaniu kobiecego batalionu pomocniczej służby wojskowej we Lwowie Wittekówna wzięła udział w obronie Miasta Zawsze Wiernego. Po jego upadku, przedarła się do Warszawy, gdzie 11 X 1939 r. zameldowała się do służby po rozkazami gen. Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego. Od 12 X 1939 r. Wittekówna kierowała osobiście głęboko zakonspirowaną komórką KG SZP o kryptonimie „Spółdzielnia”. Zadaniem tej komórki była pomoc w organizowaniu i obsadzie centralnej i terenowej sieci łączności SZP oraz odtworzenie sieci

terenowej PWK. O „Spółdzielni” i działalności Marii Wittekówny wiedzieli jedynie gen. Tokarzewski, Janina Karasiówna „Bronka” i płk Antoni Sanojca ps. „Kortum”. W marcu 1940 r. gen. „Grot” utworzył z PSK Wojskową Służbę Kobiet i nadał jej kryptonim literowy „WSK”. W ten sposób podkreślił rangę wojskowej działalności kobiet. Wittekówna została szefem Wojskowej Służby Kobiet w KG ZWZ-AK, a jej mieszkanie u Sióstr Urszulanek przy ul. Gęsiej 1 (obecnie ul. Wiślana 1) aż do upadku Powstania było jednym z głównych ośrodków polskiej konspiracji. W szeregach powstańczych oddziałów znalazły się kobiety z WSK, które do służby liniowej skierowała „Czytelnia”. 23 IX 1944 r. w rozkazie dowódcy AK nr 871/1 podano, że każda kobieta będąca żołnierzem w służbie czynnej Sił Zbrojnych w Kraju ma prawo do stopnia wojskowego jako żołnierz mężczyzna. Rozkaz ten był wyrazem moralnego uznania zasług kobiet walczących z okupantem.

Po upadku Powstania Maria Wittekówna znalazła się w gronie współtworzących konspirację antysowiecką o kryptonimie „Nie” – „Niepodległość”. W końcu 1945 r. uczestniczyła w odtworzeniu PUWF i PW. Objęła stanowisko kierownika sekcji PW – 2, a następnie szefa Wydziału Kobiecego KG Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”. W 1948 r., na fali represji wobec żołnierzy WP i konspiracji, została aresztowana, osądzona i osadzona w więzieniu. Po wyjściu na wolność pracowała jako kioskarka „Ruchu” w Polskim Radio, zdobywając skromne środki na swe utrzymanie.

Od lat 60-tych była czynna w warszawskiej konspiracji niepodległościowej. Nadal skupiała wokół siebie byłe podkomendne PWK i WSK. Utrzymywała łączność z Londynem. W 1970 r. zainicjowała powstanie przy TMH Komisji Historii Kobiet w Walce o Niepodległość, zabezpieczając spuściznę archiwalną po swoich podkomendnych i tworząc Słownik uczestniczek walk o niepodległość polski 1939–1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej (Warszawa 1988). Po wprowadzeniu stanu wojennego pomagała zabezpieczyć Archiwum „Solidarności” Uniwersytetu Warszawskiego. Współtworzyła Rodzinę Legionowo-Peowiacką i Duszpasterstwo Piłsudczyków. W 1988 r. była członkinią Prymasowskiego Komitetu Obchodów 70-lecia Niepodległości. 3 V 1991 r. otrzymała nominację na generała brygady,

przez co stała się pierwszą kobietą-generałem Wojska Polskiego. Zmarła 19 IV 1997 r. w mieszkaniu przy klasztorze Sióstr Urszulanek w Warszawie. Pochowana została na Wojskowych Powązkach. Za działania wojenne 1920, 1939–1945 i Powstania Warszawskiego Maria Wittekówna została odznaczona dwukrotnie Krzyżem Wojennym Orderu VM, za działalność niepodległościową Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

Oprac. Anna Eliza Markert

Zdjęcia

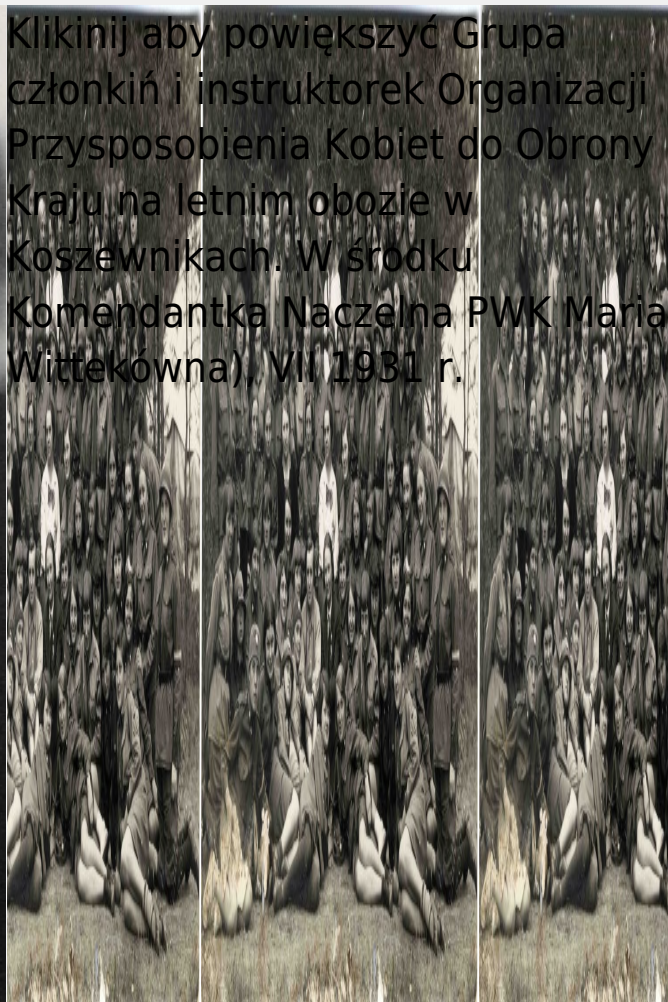

Kliknij aby powiększyć M. Wittekówna. Warszawa 1937 r.

M. Wittekówna. Warszawa 1937 r.

Kliknij aby powiększyć Grupa członkiń i instruktorek Organizacji Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju na letnim obozie w Koszewnikach. W środku Komendantka Naczelna PWK Maria Wittekówna), VII 1931 r.

Grupa członkiń i instruktorek Organizacji Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju na letnim obozie w Koszewnikach.

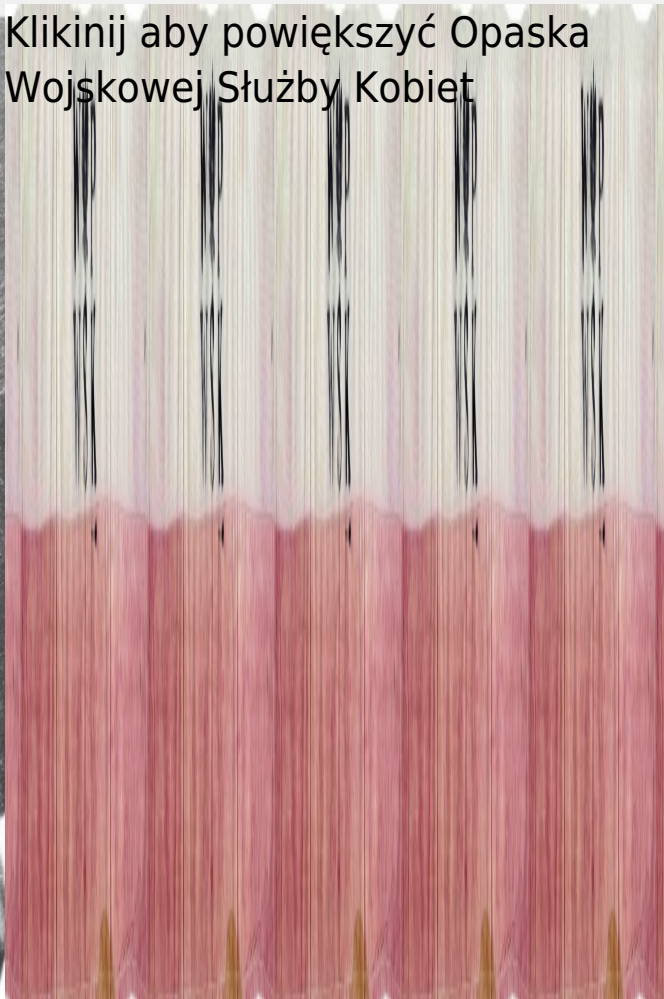
W środku Komendantka
Naczelną PWK Maria
Wittekówna), VII 1931 r.

Kliknij aby powiększyć Maria
Wittekówna. Zdjęcie wykonano w
okresie 1918-1921 r.

Maria Wittekówna. Zdjęcie
wykonano w okresie 1918-1921
r.

Kliknij aby powiększyć Opaska
Wojskowej Służby Kobiet

Opaska Wojskowej Służby Kobiet

Kliknij aby powiększyć Sztandar
Organizacji Przysposobienia
Wojskowego Kobiet

Sztandar Organizacji
Przysposobienia Wojskowego
Kobiet

Kliknij aby powiększyć Sztandar
Przysposobienia Wojskowego
Kobiet

Sztandar Przysposobienia
Wojskowego Kobiet

Kliknij aby powiększyć Karta
ewidencyjna porucznik Marii
Witek #1

Widencyjna poręcznik Marii					
Wittek #1					
3	Dzień, miesiąc i rok urodzenia: (według nowego stylu)		16 lipiec 1899		
4	Miejscę	Urodzenia:	Miejscę	Przebiegłości	
4	Powiat	Urodzenia:	Powiat	Przebiegłości	
4	Kraj	Urodzenia:	Województwo	Przebiegłości	
5	Wyznanie:		Narodowość:		
6	Imiona rodziców				
7	Stan: (Kawaler, żonaty, wdowiec)				
8	Pacjentka naukowa kasy:				
9	Imiona dzieci i daty ich urodzin:				
10	Wykazanie:				
11	Zawód cywilny:				
12	Rok wstąpienia w pchorę (ochotniczą) do W. P.				
13	Wejście w pchorę (ochot.) do oddz. lub formacji:				
14	Data wstąpienia do				
15	Decret, data dekretu i numer Dn. Pocz. przyjęcia do W. P.				
16	Decret, data dekretu i numer Dn. Pocz. przyjęcia do W. P.				
17	Wykształcenie wojsk. (Szkoły i kursy)				
18	Znajomość języków				
19	Znajomość krajów:				
20	Rany i kontuzje:				
21	Połoty w niewoli:				
22	Odnaczenia i pochwały:				

Zaliczony czas służby wojskowej przed I.XI.1918 r.

Lat ..... miesięcy ..... dni

Kliknij aby powiększyć Karta
 23. PRZEBIEG SŁUŻBY WOJSKOWEJ PRZED I XL 1918 r.
 ewidencyjna porucznik Marii
 Wittek #2

[illegible]

Karta ewidencyjna porucznik Marii Wittek #1

Karta ewidencyjna porucznik Marii Wittek #2

[illegible]

Karta ewidencyjna porucznik
Marii Wittek #3

_____

_____

Drukuj tę stronę

Generuj PDF z tej strony